HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

28 ianuarie 2025*

„Trimitere preliminară – Concurență – Articolul 101 TFUE – Directiva 2014/104/UE – Acțiuni în despăgubire pentru încălcări ale dreptului concurenței – Articolul 2 punctul 4 – Noțiunea de «acțiune în despăgubire» – Articolul 3 alineatul (1) – Dreptul la despăgubiri integrale pentru prejudiciul suferit – Cesiunea creanțelor reprezentând despăgubiri către un prestator de servicii juridice – Drept național care se opune recunoașterii calității de a acționa a unui asemenea prestator în vederea recuperării grupate a acestor creanțe – Articolul 4 – Principiul efectivității – Articolul 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Dreptul la protecție jurisdicțională efectivă”

În cauza C-253/23,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Landgericht Dortmund (Tribunalul Regional din Dortmund, Germania), prin decizia din 13 martie 2023, primită de Curte la 20 aprilie 2023, în procedura

**ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfalen GmbH**

împotriva

**Land Nordrhein-Westfalen,**

cu participarea:

**Otto Fuchs Beteiligungen KG,**

**Bundeskartellamt,**

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul F. Biltgen, doamna K. Jürimäe (raportoare), domnii C. Lycourgos, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen și D. Gratsias, președinți de cameră, domnul E. Regan, doamna I. Ziemele, domnii J. Passer, Z. Csehi și doamna O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

* Limba de procedură: germana.

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 7 mai 2024,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfalen GmbH, de R. Lahme și A. Ruster, Rechtsanwälte;

– pentru Land Nordrhein-Westfalen, de J. Haereke, D. Hamburger, C. Kusulis, S.-O. Nündel, G. Schwendinger, F. Süß și K. Teitscheid, Rechtsanwälte;

– pentru Otto Fuchs Beteiligungen KG, de J.-H. Allermann și C. Thiel von Herff, Rechtsanwälte;

– pentru Bundeskartellamt, de J. Nothdurft și K. Ost, în calitate de agenți;

– pentru guvernul german, de J. Möller și R. Kanitz, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de A. Keidel și G. Meeβen, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 19 septembrie 2024,

pronunță prezenta

## Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 101 TFUE, citit în lumina articolului 4 alineatul (3) TUE și a articolului 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), precum și a articolului 2 punctul 4, a articolului 3 alineatul (1) și a articolului 9 din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene (JO 2014, L 349, p. 1).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfallen GmbH (denumită în continuare „ASG 2”), pe de o parte, și Land Nordrhein-Westfalen (landul Renania de Nord-Westfalia, Germania) (denumit în continuare „landul”), pe de altă parte, în legătură cu o acțiune grupată în despăgubire introdusă de ASG 2 pe baza drepturilor la despăgubire care i-au fost cesionate de 32 de fabrici de cherestea în urma unei încălcări a articolului 101 TFUE care ar fi fost săvârșită de land și de alți proprietari de păduri.

## Cadrul juridic

### *Dreptul Uniunii*

#### *Carta*

3 Articolul 47 din cartă, intitulat „Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil”, prevede la primul paragraf:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.”

#### *Regulamentul (CE) nr. 1/2003*

4 Potrivit considerentului (13) al Regulamentului (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167):

„Atunci când, în cursul procedurilor care pot să ducă la interzicerea unui acord sau a unei practici, întreprinderile propun Comisiei angajamente pentru a răspunde preocupărilor acesteia, Comisia [Europeană] ar trebui să poată adopta decizii care să facă respectivele angajamente obligatorii pentru întreprinderile în cauză. Deciziile privind angajamentele ar trebui să constate că nu mai există temeiuri pentru acțiune din partea Comisiei, fără să concluzioneze dacă a avut loc sau are loc o încălcare. Deciziile privind angajamentele nu aduc atingere competențelor autorităților de concurență și instanțelor statelor membre de a constata și de a decide într-o cauză. Deciziile privind angajamentele nu sunt adecvate în cazurile în care Comisia intenționează să impună o amendă.”

5 Articolul 9 din acest regulament, intitulat „Angajamente”, prevede la alineatul (1):

„Atunci când Comisia intenționează să adopte o decizie care impune încetarea încălcării, iar întreprinderile propun angajamente pentru a răspunde preocupărilor exprimate de Comisie în evaluarea sa preliminară, Comisia poate, printr-o decizie, să facă respectivele angajamente obligatorii pentru întreprinderi. O astfel de decizie poate fi adoptată pe o durată determinată și poate concluziona că nu mai există motive pentru acțiunea Comisiei.”

#### *Directiva 2014/104*

6 Considerentele (4), (12) și (13) ale Directivei 2014/104 au următorul cuprins:

„(4) Dreptul la despăgubiri prevăzut în legislația Uniunii pentru prejudicii care rezultă din încălcări ale legislației Uniunii și ale legislației naționale în materie de concurență presupune existența în fiecare stat membru a unor norme de procedură care să asigure exercitarea efectivă a acestui drept. Necesitatea unor măsuri procedurale eficace derivă, de asemenea, din dreptul la o protecție jurisdicțională efectivă prevăzut la articolul 19

alineatul (1) al doilea paragraf [TUE] și la articolul 47 primul paragraf din [cartă]. Statele membre ar trebui să asigure o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii.

[…]

(12) Prezenta directivă reafirmă acquis-ul Uniunii privind dreptul la despăgubiri pentru prejudiciul cauzat de încălcări ale legislației Uniunii în materie de concurență, în special cu privire la capacitate și definiția prejudiciului, astfel cum sunt stabilite în jurisprudența Curții de Justiție, și nu exclude evoluțiile ulterioare ale acestuia. Orice persoană care a suferit un prejudiciu cauzat de o astfel de încălcare poate solicita despăgubiri pentru pierderea efectivă (*damnum emergens*), pentru câștigul de care a fost lipsită (pierderea de profit sau *lucrum cessans*) plus dobânda, indiferent dacă normele naționale prevăd aceste categorii separat sau în combinație. […]

(13) Dreptul la despăgubiri este recunoscut pentru toate persoanele fizice sau juridice, fie ele consumatori, întreprinderi sau autorități publice, indiferent de existența sau lipsa unei relații contractuale directe cu întreprinderea care a săvârșit încălcarea și indiferent dacă există sau nu o constatare prealabilă a unei autorități în materie de concurență cu privire la încălcare. Directiva nu ar trebui să oblige statele membre să introducă mecanisme de acțiune colectivă pentru asigurarea respectării articolelor 101 și 102 [TFUE]. Fără a aduce atingere despăgubirilor pentru pierderea oportunității, despăgubirea integrală în temeiul prezentei directive nu ar trebui să conducă la o despăgubire excesivă, indiferent dacă aceasta se produce în urma unor despăgubiri punitive, multiple sau de altă natură.”

7 Articolul 1 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Prezenta directivă prevede anumite norme necesare pentru a asigura că orice persoană care a suferit un prejudiciu cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență de către o întreprindere sau o asociație de întreprinderi își poate exercita în mod efectiv dreptul de a solicita respectivei întreprinderi sau asociații de întreprinderi o despăgubire integrală pentru prejudiciul respectiv. Aceasta prevede norme care promovează concurența nedenaturată pe piața internă și care îndepărtează obstacolele în calea funcționării adecvate a acesteia prin asigurarea unei protecții echivalente pe întregul cuprins al Uniunii [Europene] pentru orice persoană care a suferit un astfel de prejudiciu.”

8 Articolul 2 din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[…]

4. «acțiune în despăgubire» înseamnă o acțiune în temeiul legislației naționale prin care o cerere de despăgubiri este adusă în fața unei instanțe naționale de către o parte care pretinde a fi prejudiciată sau de către o persoană care acționează în numele uneia sau mai multor părți care pretind a fi prejudiciate, în cazul în care legislația Uniunii sau legislația națională prevede această posibilitate, sau de către o persoană fizică sau juridică ce i-a succedat în drepturi părții care a pretins a fi fost prejudiciată, inclusiv persoana care a achiziționat drepturile litigioase;

[…]

12. «decizie definitivă de constatare a unei încălcări» înseamnă o decizie de constatare a unei încălcări care nu poate sau nu mai poate fi contestată prin mijloace obișnuite;

[…]”

9 Articolul 3 din aceeași directivă, intitulat „Dreptul la despăgubiri integrale”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre se asigură că orice persoană fizică sau juridică care a suferit un prejudiciu cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență poate solicita și obține despăgubiri integrale pentru prejudiciul respectiv.”

10 Potrivit articolului 4 din Directiva 2014/104, intitulat „Principiile eficacității și echivalenței”:

„În conformitate cu principiul eficacității, statele membre se asigură că toate normele și procedurile naționale referitoare la exercitarea cererilor de despăgubiri sunt concepute și aplicate astfel încât să nu facă practic imposibilă sau deosebit de dificilă exercitarea dreptului la despăgubiri integrale conferit la nivelul Uniunii pentru un prejudiciu cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență. În conformitate cu principiul echivalenței, normele sau procedurile naționale referitoare la acțiunile în despăgubire întemeiate pe încălcări ale articolelor 101 sau 102 din TFUE nu sunt mai puțin favorabile pentru părțile care pretind a fi prejudiciate decât cele care reglementează acțiunile similare în despăgubire care rezultă din încălcări ale legislației naționale.”

11 Articolul 9 alineatul (1) din această directivă are următorul cuprins:

„Statele membre se asigură că o încălcare a legislației în materie de concurență constatată printr-o decizie definitivă a unei autorități naționale în materie de concurență sau a unei instanțe de control judiciar se consideră a fi stabilită în mod irefutabil în scopul unei acțiuni în despăgubire introduse în fața instanțelor lor naționale în temeiul articolului 101 sau al articolului 102 [TFUE] sau în temeiul legislației naționale în materie de concurență.”

### *Dreptul german*

12 Articolul 1 alineatul (1) din Gesetz über außergerichtliche Rechtsdienstleistungen (Rechtsdienstleistungsgesetz) (Legea privind serviciile juridice extrajudiciare) din 12 decembrie 2007 (BGBl. 2007 I, p. 2840), în versiunea aplicabilă litigiului principal (denumit în continuare „RDG”), prevede:

„Prezenta lege reglementează condițiile pentru abilitarea privind prestarea de servicii juridice extrajudiciare în Republica Federală Germania. Obiectivul său este protecția justițiabililor, a raporturilor juridice, precum și a ordinii juridice împotriva serviciilor juridice furnizate de persoane necalificate.”

13 Articolul 2 din RDG, intitulat „Noțiunea de serviciu juridic”, prevede:

„(1) Constituie un serviciu juridic orice activitate desfășurată în cauze concrete ale terților, în măsura în care necesită o examinare juridică a cazului particular.

(2) Independent de condițiile prevăzute la alineatul (1), constituie un serviciu juridic recuperarea creanțelor cedate de terți sau recuperarea creanțelor în numele unui terț, dacă recuperarea creanțelor este o activitate desfășurată autonom, inclusiv în ceea ce privește examinarea și

consilierea juridică în legătură cu recuperarea (serviciul de recuperare). Creanțele cedate nu sunt considerate, în raport cu primul creditor, creanțe ale unui terț.

[…]”

14 Potrivit articolului 3 din RDG, intitulat „Capacitatea de a presta servicii juridice extrajudiciare”:

„Prestarea în mod independent a serviciilor juridice extrajudiciare este permisă numai în măsura prevăzută de prezenta lege sau de alte legi ori în temeiul altor legi.”

15 Articolul 10 din RDG are următorul cuprins:

„(1) Persoanele fizice sau juridice, precum și societățile fără personalitate juridică care sunt înregistrate la autoritatea competentă (persoane înregistrate) pot presta servicii juridice pe baza cunoștințelor de specialitate în următoarele domenii:

1. servicii de recuperare […]

[…]”

16 Articolul 11 din RDG, intitulat „Cunoștințe de specialitate, denumirea activității”, prevede la alineatul (1):

„Pentru serviciile de recuperare a creanțelor sunt necesare cunoștințe de specialitate în materiile de drept relevante pentru activitatea de recuperare a cărei înregistrare se solicită, în special cele de drept civil, de drept comercial, de dreptul valorilor mobiliare și dreptul societăților, de drept de procedură civilă, inclusiv dreptul executării silite și al insolvenței, precum și de dreptul privind cheltuielile de judecată.”

17 Articolul 12 din RDG stabilește condițiile înscrierii în registru în scopul prestării de servicii juridice și prevede o abilitare legală pentru a stabili detaliile, în special dovada expertizei teoretice prevăzute la articolul 10 din această lege.

## Acțiunea principală și întrebările preliminare

18 La 31 martie 2020, ASG 2 a introdus la Landgericht Dortmund (Tribunalul Regional din Dortmund, Germania), instanța de trimitere, o acțiune grupată în despăgubire împotriva landului pentru prejudiciul cauzat printr-o înțelegere, pe baza drepturilor pe care i le-au cesionat 32 de fabrici de cherestea stabilite în Germania, în Belgia și în Luxemburg (denumite în continuare „fabricile de cherestea în cauză”).

19 Landului i s-a reproșat că, cel puțin în perioada 28 iunie 2005-30 iunie 2019, a uniformizat prețurile buștenilor de rășinoase (denumit în continuare „lemn rotund”) pentru el însuși, precum și pentru alți proprietari de păduri stabiliți în acest land, cu încălcarea articolului 101 TFUE (denumită în continuare „înțelegerea în cauză”).

20 Bundeskartellamt (Autoritatea Federală de Concurență, Germania) a investigat această practică și a adoptat, în anul 2009, o decizie privind angajamentele întemeiată pe articolul 32b din Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (Legea împotriva restrângerii concurenței) și pe articolul 101 TFUE, care viza landul, precum și alte landuri implicate în mod similar în comercializarea lemnului rotund (denumită în continuare „decizia din 2009”).

21 Fabricile de cherestea în cauză urmăresc să obțină din partea landului repararea prejudiciului pe care consideră că l-au suferit pe întreaga durată a înțelegerii în cauză ca urmare a prețurilor pretins excesive la care au cumpărat lemnul rotund provenit din acest land, în temeiul acestei înțelegeri.

22 În acest scop, fiecare dintre fabricile de cherestea în cauză a cesionat către ASG 2 dreptul său la repararea prejudiciului cauzat de înțelegerea din speță. ASG 2, care dispune, în calitate de „prestator de servicii juridice”, în sensul RDG, de o abilitare în temeiul acestei legi, solicită astfel în fața instanței de trimitere, în mod grupat, repararea acestui prejudiciu în nume propriu și pe cheltuiala sa, dar pe seama cedenților, în schimbul unor onorarii în caz de succes.

23 Creanța reprezentând despăgubiri pentru prejudiciul cauzat de înțelegerea din speță ar privi mai multe sute de mii de achiziții de lemn rotund de către fabricile de cherestea în cauză. Pentru fiecare dintre ele, valoarea acestor achiziții s-ar ridica la mai multe mii sau chiar la câteva zeci de mii de tranzacții.

24 În fața instanței de trimitere, landul contestă atât temeinicia acțiunii, cât și calitatea procesuală activă a ASG 2. În această ultimă privință, el arată că fabricile de cherestea în cauză au cesionat drepturile lor la despăgubire către ASG 2 cu încălcarea RDG, astfel încât aceste cesiuni sunt nule. Astfel, abilitarea de care dispune ASG 2 în temeiul RDG nu i-ar permite acesteia să urmărească recuperarea creanțelor derivate din prejudicii rezultate dintr-o încălcare prezumată a dreptului concurenței.

25 Instanța de trimitere precizează că, în dreptul german, în materie de daune în masă sau de daune de valoare redusă privind un număr mare de persoane, acțiunile justițiabililor pot fi grupate prin intermediul unui mecanism de cesiune de creanță („*Abtretungsmodell*”), calificat de asemenea drept „acțiune grupată în recuperare” („*Sammelklage-Inkasso*”) (denumită în continuare „acțiunea grupată în recuperarea creanțelor”). În acest cadru, persoanele pretins prejudiciate își cesionează creanțele unui prestator de servicii juridice care a primit abilitarea prevăzută de RDG, care îi permite în principiu să urmărească recuperarea acestor creanțe regrupate, în nume propriu și pe cheltuiala sa, pe seama cedenților, în schimbul unui comision în caz de succes.

26 Potrivit instanței de trimitere, această practică a fost admisă de jurisprudența Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania) pentru diferite tipuri de acțiuni în despăgubire, în special în cadrul contenciosului privind închirierea imobiliară sau despăgubirea pasagerilor aerieni. În schimb, instanțe inferioare ar interpreta RDG în sensul că acțiunea grupată în recuperare nu este admisă în domeniul reparării prejudiciului cauzat de o presupusă încălcare a dreptului concurenței, în special atunci când este vorba despre o acțiune denumită „*stand-alone*”, cu alte cuvinte, o acțiune în despăgubire care nu este urmarea unei decizii definitive și obligatorii, în special în ceea ce privește stabilirea situației de fapt, a unei autorități de concurență care constată o astfel de încălcare (denumită în continuare „acțiune în despăgubire autonomă”). Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție) nu ar fi avut încă oportunitatea de a soluționa această problemă.

27 În opinia instanței de trimitere, dreptul german nu oferă nicio cale legală echivalentă cu acțiunea grupată în recuperare care să permită asigurarea punerii în aplicare efective a dreptului la repararea prejudiciului în cauzele privind înțelegeri.

28 Prin urmare, efectivitatea dreptului la repararea prejudiciului cauzat de o înțelegere nu ar fi garantată, în special în ceea ce privește prejudiciile de valoare redusă privind un număr mare de persoane prejudiciate. Astfel, într-o asemenea ipoteză, cuantumul individual al prejudiciului ar fi atât de redus încât ar incita justițiabilii să renunțe la valorificarea dreptului la repararea prejudiciului pe care dreptul Uniunii li-l conferă.

29 În aceste condiții, acțiunea grupată în recuperare ar constitui singura posibilitate rațională din punct de vedere economic și practicabilă de a solicita o astfel de reparare. Instanța de trimitere consideră însă că, în conformitate cu dispozițiile RDG, astfel cum au fost interpretate de anumite instanțe naționale, trebuie să considere cesiunile în discuție în litigiul principal drept nule, astfel încât acțiunea cu care este sesizată ar trebui respinsă.

30 Aceasta ridică totuși problema dacă dreptul Uniunii se opune unei astfel de interpretări a RDG, în măsura în care, prin faptul că împiedică persoanele prejudiciate de înțelegerea în cauză să recurgă la acțiunea grupată în recuperare, această interpretare a dreptului național poate fi incompatibilă atât cu Directiva 2014/104, cât și cu principiul efectivității dreptului Uniunii și cu dreptul la protecție jurisdicțională efectivă.

31 În primul rând, instanța de trimitere ridică problema dacă o astfel de incompatibilitate se poate deduce din coroborarea articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2014/104, care, în opinia sa, enunță dreptul, consacrat de o jurisprudență constantă a Curții, al persoanelor prejudiciate de o înțelegere de a obține repararea integrală a prejudiciului cauzat de aceasta, cu articolul 2 punctul 4 din directiva menționată. Astfel, această din urmă dispoziție ar viza în mod expres acțiunea grupată în recuperare, dat fiind că noțiunea de „acțiune în despăgubire”, în sensul dispoziției menționate, acoperă acțiunea formulată de „o persoană fizică sau juridică ce i-a succedat în drepturi părții care a pretins a fi fost prejudiciată, inclusiv persoana care a achiziționat drepturile litigioase”.

32 În al doilea rând, instanța de trimitere are îndoieli că imposibilitatea persoanelor prejudiciate de a recurge la acțiunea grupată în recuperare care decurge din interpretarea dreptului național menționată la punctul 29 din prezenta hotărâre este compatibilă cu articolul 4 alineatul (3) TUE și cu articolul 101 TFUE. În opinia sa, astfel cum reiese din jurisprudența Curții și din dispozițiile Directivei 2014/104, orice persoană poate solicita despăgubiri integrale pentru prejudiciul pe care l-a suferit ca urmare a unei încălcări a dreptului concurenței. Statele membre ar trebui astfel să garanteze efectivitatea dreptului la repararea acestui prejudiciu fără a face imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea sa. Acest lucru ar contribui la protejarea interesului public de a asigura o concurență efectivă în Uniune.

33 În al treilea rând, instanța de trimitere ridică problema dacă imposibilitatea persoanelor prejudiciate de a recurge la acțiunea grupată în recuperare care decurge din interpretarea dreptului național menționată la punctul 29 din prezenta hotărâre aduce atingere dreptului acestor persoane la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 primul paragraf din cartă, la articolul 6 alineatul (3) TUE, precum și la articolul 13 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950. Astfel, într-o situație precum cea în discuție în cauza cu care este sesizată, care ar privi daune în

masă sau daune de valoare redusă privind un număr mare de persoane, persoanele prejudiciate ar fi private de posibilitatea de a recurge la singura cale de atac eficace prevăzută de dreptul național pentru a-și valorifica dreptul la despăgubire.

34 Instanța de trimitere precizează, în sfârșit, că, dacă ar trebui să se concluzioneze că dreptul național nu este conform cu dreptul Uniunii, nu i-ar fi posibil să efectueze o interpretare conformă a acestuia, în măsura în care o astfel de interpretare ar fi *contra legem*.

35 În aceste condiții, Landgericht Dortmund (Tribunalul Regional din Dortmund) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Dreptul Uniunii, în special articolul 101 TFUE, articolul 4 alineatul (3) TUE, articolul 47 din [cartă], precum și articolul 2 punctul 4 și articolul 3 alineatul (1) din [Directiva 2014/104], trebuie interpretat în sensul că se opune interpretării și aplicării legislației unui stat membru prin care o persoană pretins prejudiciată de o încălcare a articolului 101 TFUE, constatată cu efect obligatoriu în temeiul articolului 9 din [Directiva 2014/104] sau al dispozițiilor naționale de transpunere a acestuia, este împiedicată să își cesioneze în fiducie drepturile, mai ales în cazul daunelor în masă sau dispersate, unui prestator de servicii juridice autorizat pentru ca acesta să le valorifice în mod grupat cu drepturile altor persoane pretins prejudiciate printr-o acțiune consecutivă sau «*follow-on*», în cazul în care nu există nicio altă posibilitate legală sau convențională echivalentă de regrupare a creanțelor reprezentând despăgubiri, în special pentru că nu conduc la hotărâri de obligare la executarea unei prestații sau pentru că nu sunt, pentru alte motive procedurale sau economice, practicabile, respectiv, rezonabile obiectiv, cu consecința că repararea prejudiciilor de mică valoare în special devine imposibilă din punct de vedere practic sau, în orice caz, excesiv de dificilă?

2) Dreptul Uniunii trebuie interpretat în acest sens în orice caz în ipoteza în care este necesar ca acțiunea referitoare la drepturile la despăgubiri să fie exercitată în lipsa unei decizii privind pretinsa încălcare, adoptată, cu efect obligatoriu în sensul legislației naționale întemeiate pe articolul 9 din [Directiva 2014/104], de Comisia Europeană sau de autoritățile naționale (acțiune […] «*stand-alone*»), dacă nu există, pentru motivele menționate în cadrul primei întrebări, alte posibilități legale sau convenționale echivalente de regrupare a creanțelor reprezentând despăgubiri în vederea exercitării unei acțiuni civile și în special atunci când altfel nu ar fi introdusă nicio acțiune întemeiată pe încălcarea articolului 101 TFUE, așadar, nici prin exercitare publică («*public enforcement*»), nici prin exercitare privată («*private enforcement*»)?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la cel puțin una dintre cele două întrebări, dispozițiile relevante din dreptul german trebuie să rămână neaplicate în cazul în care nu este posibilă interpretarea lor în conformitate cu dreptul Uniunii, cu consecința că cesiunile de creanțe reprezentând dreptul la despăgubiri sunt valabile cel puțin din acest punct de vedere și că este posibilă exercitarea efectivă a drepturilor?”

**Cu privire la întrebările preliminare**

***Cu privire la admisibilitatea primei întrebări***

36 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 TFUE coroborat cu articolul 2 punctul 4, cu articolul 3 alineatul (1), cu articolul 4 și cu articolul 9 alineatul (1) din Directiva 2014/104, precum și cu articolul 47 primul paragraf din cartă trebuie interpretate în sensul că se opun interpretării unei reglementări naționale care are ca efect împiedicarea persoanelor pretins prejudiciate printr-o încălcare a dreptului concurenței să cesioneze drepturile lor la despăgubire unui prestator de servicii juridice pentru ca acesta să le invoce, în mod grupat, în cadrul unei acțiuni denumite „*follow-on*”, și anume o acțiune în despăgubire consecutivă unei decizii definitive a unei autorități de concurență prin care se constată o astfel de încălcare (denumită în continuare „acțiune în despăgubire consecutivă”).

37 Otto Fuchs Beteiligungen, landul și Comisia apreciază că această întrebare este inadmisibilă. Acțiunea principală ar trebui analizată ca o acțiune în despăgubire nu consecutivă, ci autonomă.

38 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, întrebarea preliminară adresată Curții trebuie să privească o interpretare a dreptului Uniunii care să răspundă unei nevoi obiective pentru decizia pe care instanța de trimitere trebuie să o pronunțe [Hotărârea din 12 ianuarie 2023, DOBELES HES, C-702/20 și C-17/21, EU:C:2023:1, punctul 81, precum și Hotărârea din 9 ianuarie 2024, G. ș.a. (Numirea judecătorilor de drept comun în Polonia), C-181/21 și C-269/21, EU:C:2024:1, punctul 65].

39 Revine doar instanței naționale sesizate cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată competența să aprecieze, în raport cu particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate au ca obiect interpretarea unei norme de drept al Uniunii, Curtea este în principiu obligată să se pronunțe [Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 27, precum și Hotărârea din 19 septembrie 2024, Booking.com și Booking.com (Deutschland), C-264/23, EU:C:2024:764, punctul 34].

40 Prin urmare, întrucât întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a unei norme a Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate [Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 28, precum și Hotărârea din 19 septembrie 2024, Booking.com și Booking.com (Deutschland), C-264/23, EU:C:2024:764, punctul 35].

41 Or, în speță, din cererea de decizie preliminară reiese că prima întrebare, în măsura în care privește ipoteza unei acțiuni în despăgubire consecutive, nu are în mod vădit nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal.

42 Astfel, instanța de trimitere arată că este sesizată cu o acțiune în despăgubire introdusă de ASG 2 în vederea reparării prejudiciului pretins suferit de fabricile de cherestea în cauză ca urmare a înțelegerii din speță. Această instanță precizează că, în cauza principală, nu există nicio altă decizie decât decizia din 2009.

43 După cum a arătat domnul avocat general la punctul 55 din concluzii, această decizie a fost adoptată în temeiul articolului 32b din Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (Legea împotriva restrângerii concurenței), al cărui mod de redactare corespunde celui al articolului 9 din Regulamentul nr. 1/2003, astfel cum a confirmat Autoritatea Federală de Concurență în observațiile sale scrise.

44 Or, o decizie privind angajamentele adoptată în temeiul articolului 9 din acest regulament nu conține o constatare definitivă cu privire la o încălcare a articolelor 101 și 102 TFUE.

45 Articolul 9 din regulamentul menționat, citit în lumina considerentului (13) al acestuia, prevede astfel că, în cadrul unei proceduri inițiate în temeiul acestei dispoziții, Comisia este scutită de obligația de a califica și de a constata încălcarea, rolul său limitându-se la examinarea și la eventuala acceptare a angajamentelor propuse de întreprinderile în cauză, atât în raport cu problemele pe care le-a identificat în evaluarea sa preliminară, cât și cu scopurile pe care le urmărește. Adoptarea unei decizii privind angajamentele încheie astfel procedura de încălcare în privința acestor întreprinderi, permițându-le să evite constatarea unei încălcări a dreptului concurenței și eventuala aplicare a unei amenzi (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 iunie 2010, Comisia/Alrosa, C-441/07 P, EU:C:2010:377, punctele 40 și 48).

46 În ceea ce privește decizia din 2009, din indicațiile furnizate de instanța de trimitere reiese că, în această decizie, Autoritatea Federală de Concurență a stabilit, pentru land, praguri de cooperare pentru comercializarea lemnului rotund, precum și măsuri prin care se urmărea restrângerea poziției landului pe piața în cauză.

47 Prin urmare, decizia din 2009 nu poate fi considerată o decizie definitivă a unei autorități naționale de concurență prin care se constată o încălcare a dreptului concurenței, astfel cum este prevăzută la articolul 9 alineatul (1) din Directiva 2014/104 coroborat cu articolul 2 punctul 12 din această directivă. Prin urmare, acțiunea ASG 2 aflată la originea cauzei principale nu poate fi considerată o acțiune în despăgubire consecutivă.

48 În aceste condiții, prima întrebare este inadmisibilă.

### *Cu privire la a doua și a treia întrebare*

49 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 101 TFUE coroborat cu articolul 2 punctul 4, cu articolul 3 alineatul (1) și cu articolul 4 din Directiva 2014/104, precum și articolul 47 primul paragraf din cartă trebuie interpretate în sensul că se opun interpretării unei reglementări naționale care are ca efect împiedicarea persoanelor pretins prejudiciate printr-o încălcare a dreptului concurenței să cesioneze drepturile lor la despăgubire unui prestator de servicii juridice pentru ca acesta să le valorifice, în mod grupat, în cadrul unei acțiuni în despăgubire autonome.

50 În cazul unui răspuns afirmativ, această instanță ridică problema dacă ar trebui să lase neaplicate dispozițiile relevante ale reglementării naționale menționate, în ipoteza în care nu ar fi posibilă o interpretare a acesteia conformă cu dreptul Uniunii.

*Cu privire la admisibilitate*

51 Otto Fuchs Beteiligungen și landul contestă admisibilitatea celei de a doua și a celei de a treia întrebări.

52 În primul rând, aceștia susțin că a doua întrebare este ipotetică sau nu este necesară pentru soluționarea litigiului principal și că nici această întrebare, nici a treia întrebare nu privesc interpretarea dreptului Uniunii.

53 Cu toate acestea, din elementele dosarului de care dispune Curtea reiese că interpretarea dreptului Uniunii solicitată de instanța de trimitere răspunde în mod vădit unei nevoi obiective inerente soluționării litigiului principal.

54 Astfel, instanța de trimitere ridică problema dacă dispozițiile dreptului Uniunii vizate la punctul 49 din prezenta hotărâre se opun interpretării unei reglementări naționale care are ca efect să împiedice persoanele prejudiciate de înțelegerea în cauză să recurgă la acțiunea grupată în recuperare. În cazul unui răspuns afirmativ, aceasta ridică problema consecințelor care trebuie deduse dintr-o astfel de incompatibilitate, în ipoteza în care nu ar fi posibil ca dispozițiile RDG să fie interpretate în conformitate cu dreptul Uniunii.

55 În al doilea rând, Otto Fuchs Beteiligungen și landul susțin în esență că instanța de trimitere și-a întemeiat întrebările pe premise eronate. În special, această instanță ar fi considerat în mod eronat, pe de o parte, că dispozițiile RDG trebuie interpretate în sensul că se opun din oficiu acțiunii grupate în recuperare în domeniul dreptului concurenței și, pe de altă parte, că, în lipsa posibilității persoanelor prejudiciate de o înțelegere de a recurge la această acțiune grupată, ar fi practic imposibil sau, în orice caz, excesiv de dificil pentru acestea să își exercite dreptul la despăgubire pe care dreptul Uniunii li-l conferă, în măsura în care dreptul german nu ar oferi nicio alternativă la fel de eficientă care să permită persoanelor respective să invoce acest drept la despăgubire.

56 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii sunt adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 octombrie 2023, EDP – Energias de Portugal ș.a., C-331/21, EU:C:2023:812, punctul 46, precum și jurisprudența citată).

57 Întrucât instanța de trimitere este singura competentă să interpreteze și să aplice dreptul național, Curtea trebuie să ia în considerare contextul normativ în care se încadrează întrebările preliminare, astfel cum este definit în decizia de trimitere [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 noiembrie 2024, S. (Modificarea completului de judecată), C-197/23, EU:C:2024:956, punctul 51 și jurisprudența citată]. Pe de altă parte, prezumția de pertinență, amintită la punctul 40 din prezenta hotărâre, de care beneficiază aceste întrebări nu poate fi răsturnată de simpla circumstanță că una dintre părțile din litigiul principal contestă anumite fapte a căror exactitate Curtea nu are competența să o verifice și de care depinde definirea obiectului litigiului principal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 septembrie 2016, Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, punctul 34, precum și jurisprudența citată).

58 Or, premisele menționate la punctul 55 din prezenta hotărâre se întemeiază pe o apreciere de către instanța de trimitere a cadrului național în care se înscrie litigiul principal. Această apreciere este exclusiv de competența acestei instanțe și nu revine Curții sarcina de a verifica exactitatea sa.

59 În aceste condiții și fără a aduce atingere unei astfel de verificări de către instanța de trimitere (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2018, Altiner și Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, punctul 23), este necesar să se constate că a doua și a treia întrebare sunt admisibile.

*Cu privire la fond*

60 Articolul 101 alineatul (1) TFUE produce efecte directe în relațiile dintre particulari și conferă justițiabililor drepturi pe care instanțele naționale trebuie să le protejeze (Hotărârea din 30 ianuarie 1974, BRT și Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, EU:C:1974:6, punctul 16, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 32 și jurisprudența citată).

61 În această privință, deplina eficacitate a articolului 101 TFUE și în special efectul util al interdicției prevăzute la alineatul (1) al acestuia ar fi puse în discuție dacă nu ar exista posibilitatea oricărei persoane de a cere repararea prejudiciului care i-ar fi cauzat o încălcare a dreptului concurenței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2001, Courage și Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, punctul 26, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 33 și jurisprudența citată).

62 În consecință, orice persoană are dreptul să solicite repararea prejudiciului suferit atunci când există o legătură de cauzalitate între acest prejudiciu și o astfel de încălcare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iulie 2006, Manfredi ș.a., C-295/04-C-298/04, EU:C:2006:461, punctul 61, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 34 și jurisprudența citată).

63 Dreptul oricărei persoane de a solicita despăgubiri pentru un asemenea prejudiciu consolidează acțiunea normelor de concurență ale Uniunii și este de natură să descurajeze comportamentele, adesea disimulate, care sunt susceptibile să restrângă sau să denatureze concurența, contribuind astfel la menținerea unei concurențe efective în Uniune (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 35 și jurisprudența citată).

64 Astfel cum reiese din considerentul (12) al Directivei 2014/104, acest drept la despăgubirea prejudiciului cauzat de o încălcare a dreptului concurenței a fost codificat la articolul 3 alineatul (1) din această directivă, care prevede că statele membre se asigură că orice persoană fizică sau juridică care a suferit un asemenea prejudiciu poate solicita și obține despăgubiri integrale pentru prejudiciul respectiv.

65 Considerentul (4) al directivei menționate arată că dreptul la despăgubiri menționat impune fiecărui stat membru să dispună de norme de procedură care să garanteze exercitarea efectivă a aceluiași drept. Potrivit acestui considerent, necesitatea unor măsuri procedurale eficace derivă, de asemenea, din dreptul la protecție jurisdicțională efectivă consacrat la articolul 47 primul paragraf din cartă, căruia îi corespunde obligația, prevăzută la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, de a stabili căile de atac necesare pentru a asigura această protecție în domeniile reglementate de dreptul Uniunii [a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 mai 2017, Berlioz

Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, punctul 44, precum și Hotărârea din 6 octombrie 2020, État luxembourgeois (Dreptul la o cale de atac împotriva unei cereri de informații în materie fiscală), C-245/19 și C-246/19, EU:C:2020:795, punctul 47].

66 În această privință, astfel cum prevede articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2014/104, aceasta enunță anumite norme referitoare la acțiunile în despăgubire pe care legiuitorul Uniunii le-a considerat necesare pentru ca orice persoană care a suferit un prejudiciu cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență să își poată exercita efectiv dreptul de a solicita unei întreprinderi sau asociații de întreprinderi despăgubiri integrale pentru prejudiciul respectiv.

67 În acest context, articolul 2 punctul 4 din această directivă definește noțiunea de „acțiune în despăgubire” ca fiind acțiunea introdusă în temeiul legislației naționale prin care o cerere de despăgubiri este adusă în fața unei instanțe naționale de către o parte care pretinde a fi prejudiciată sau de către o persoană care acționează în numele uneia sau mai multor părți care pretind a fi prejudiciate, în cazul în care această posibilitate este prevăzută printre altele de legislația națională, sau de către o persoană fizică sau juridică ce i-a succedat în drepturi părții care a pretins a fi fost prejudiciată, inclusiv persoana care a achiziționat drepturile litigioase.

68 Astfel, directiva menționată are în vedere posibilitatea ca o acțiune în despăgubire să fie introdusă fie direct de persoana fizică sau juridică ce beneficiază de dreptul la despăgubire conferit de dreptul Uniunii, fie de un terț căruia i-a fost cedat dreptul părții pretins a fi fost prejudiciată de a solicita despăgubiri.

69 În aceste condiții, astfel cum a arătat în esență domnul avocat general la punctele 100 și 101 din concluzii, articolul 2 punctul 4 din Directiva 2014/104 nu cuprinde nicio obligație a statelor membre de a institui un mecanism de acțiune grupată în recuperare precum cel în discuție în litigiul principal și nici nu reglementează condițiile cărora le este subordonată validitatea unei cesiuni de către persoana prejudiciată, în perspectiva unei asemenea acțiuni grupate, a dreptului său la repararea prejudiciului cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență.

70 Rezultă că atât instituirea unui mecanism de acțiune grupată în despăgubire, cât și condițiile la care este supusă validitatea unei cesiuni a dreptului la repararea prejudiciului pretins a fi legat de o încălcare a dreptului concurenței către o persoană fizică sau juridică în vederea introducerii de către aceasta din urmă a unei astfel de acțiuni grupate în fața unei instanțe naționale intră sub incidența modalităților de exercitare a acestui drept la despăgubire, care nu sunt reglementate de Directiva 2014/104.

71 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, revine ordinii juridice interne a fiecărui stat membru sarcina să reglementeze modalitățile de exercitare a dreptului de a solicita repararea prejudiciului care rezultă din încălcări ale dreptului concurenței, cu respectarea principiilor echivalenței și efectivității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2001, Courage și Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, punctul 29, precum și Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 42 și jurisprudența citată).

72 Principiile efectivității și echivalenței sunt reflectate, în domeniul reglementat de Directiva 2014/104, la articolul 4 din aceasta care reia în esență termenii rezultați din jurisprudența Curții. Cu toate acestea, în vederea examinării celei de a doua și a celei de a treia întrebări, nu este necesar să se țină seama decât de principiul efectivității, singurul vizat de instanța de trimitere.

73 Potrivit acestei dispoziții, în conformitate cu acest din urmă principiu, statele membre se asigură că toate normele și procedurile naționale referitoare la exercitarea cererilor de despăgubiri sunt concepute și aplicate astfel încât să nu facă practic imposibilă sau deosebit de dificilă exercitarea dreptului la despăgubiri integrale conferit la nivelul Uniunii pentru un prejudiciu cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență.

74 Curtea a statuat în special că normele naționale aplicabile în domeniul dreptului concurenței nu trebuie să aducă atingere aplicării efective a articolelor 101 TFUE și 102 TFUE și trebuie să fie adaptate la specificitățile cauzelor din acest domeniu, care necesită în principiu realizarea unei analize factuale și economice complexe (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 aprilie 2023, Repsol Comercial de Productos Petrolíferos, C-25/21, EU:C:2023:298, punctul 60 și jurisprudența citată).

75 În plus, deși revine, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, ordinii juridice interne a fiecărui stat membru atribuția de a stabili modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor destinate să asigure protecția drepturilor individuale derivate din ordinea juridică a Uniunii, statele membre au totuși responsabilitatea de a asigura, în fiecare caz, respectarea dreptului la protecție jurisdicțională efectivă a drepturilor menționate, astfel cum este garantat la articolul 47 primul paragraf din cartă [Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. ș.a. (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme), C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 115, precum și jurisprudența citată]. După cum s-a arătat la punctul 65 din prezenta hotărâre, considerentul (4) al Directivei 2014/104 se referă la dreptul la o asemenea protecție.

76 În speță și astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 28-33 din prezenta hotărâre, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la conformitatea cu principiul efectivității, precum și cu dreptul la protecție jurisdicțională efectivă a unei jurisprudențe naționale care interpretează RDG în sensul că împiedică persoanele prejudiciate de o încălcare a dreptului concurenței să recurgă la acțiunea grupată în recuperare.

77 În această privință, instanța menționată arată, pe de o parte, că acțiunea respectivă este singura cale legală care permite acestor persoane să își valorifice efectiv, în mod grupat, dreptul la despăgubire. Pe de altă parte, deși persoanele menționate dispun de posibilitatea de a introduce o acțiune în despăgubire în nume propriu, o astfel de posibilitate nu le-ar permite totuși să exercite în mod efectiv dreptul menționat. Astfel, având în vedere caracterul deosebit de complex, de lung și de costisitor al unei acțiuni individuale în materia încălcării dreptului concurenței, persoanele prejudiciate ar avea tendința să renunțe la introducerea unei astfel de acțiuni individuale, în special atunci când este în discuție un prejudiciu de valoare redusă.

78 Toate părțile din litigiul principal, cu excepția ASG 2, și celelalte persoane interesate prevăzute la articolul 23 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene au furnizat totuși, în observațiile prezentate Curții, o serie de elemente prin care se urmărea nuanțarea afirmațiilor cuprinse în cererea de decizie preliminară.

79 Astfel, în primul rând, aceste părți și persoane interesate pun la îndoială afirmația instanței de trimitere potrivit căreia dreptul național exclude din oficiu posibilitatea ca persoanele prejudiciate de o încălcare a legislației în materie de concurență să recurgă la acțiunea grupată în recuperare. Aceasta din urmă ar fi fost considerată inadecvată numai în contextul unor cauze specifice în materia dreptului concurenței, în care recurgerea la acțiunea menționată conducea în fapt la o încălcare a dispozițiilor RDG care interzic intervenția prestatorului de servicii juridice în caz de conflict de interese.

80 În al doilea rând, ar fi necesar să se nuanțeze constatarea potrivit căreia dreptul național nu ar oferi nicio alternativă la aceeași acțiune care să permită persoanelor prejudiciate să invoce, în mod grupat, dreptul lor la despăgubire. Cesiunea de creanțe sub forma unui veritabil *factoring*, și anume nu un transfer pur și simplu fiduciar, ci un transfer complet al creanței către o terță persoană în schimbul plății imediate a unei contraprestații financiare de către această persoană cedentului, precum și litisconsorțiul, constând într-o acțiune comună mai multor reclamanți care le permite în special să solicite efectuarea unor evaluări și expertize comune pentru a stabili cuantumul prejudiciului fiecăruia, ar constitui, în această privință, alternative care pot fi avute în vedere și admise de practica judiciară germană în contenciosul din domeniul dreptului concurenței.

81 În al treilea rând, considerația instanței de trimitere potrivit căreia părțile prejudiciate ar fi înclinate să renunțe la exercitarea dreptului lor la despăgubiri dacă nu ar putea să îl invoce decât în cadrul unei acțiuni individuale ar fi repusă în discuție, în prezenta cauză, de cuantumul pretențiilor individuale ale fabricilor de cherestea în cauză, care ar conduce la relativizarea inerției de care acestea din urmă ar putea da dovadă în raport cu un asemenea tip de acțiune.

82 În această privință, este necesar să se arate că revine exclusiv instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă interpretarea dreptului național care constă în excluderea, în contenciosul din domeniul dreptului concurenței, a acțiunii grupate în recuperare are ca efect să facă imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea dreptului la despăgubire pe care dreptul Uniunii îl conferă persoanelor prejudiciate printr-o încălcare a dreptului concurenței și să le priveze de o protecție jurisdicțională efectivă.

83 Acesteia îi revine însă, în acest scop, sarcina de a ține seama de ansamblul elementelor relevante aferente modalităților prevăzute de dreptul național pentru exercitarea dreptului la repararea prejudiciului care rezultă dintr-o astfel de încălcare (a se vedea prin analogie Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 45).

84 Astfel, numai în ipoteza în care, la finalul acestei verificări, instanța de trimitere ar trebui să concluzioneze, pe de o parte, că niciunul dintre mecanismele colective alternative acțiunii grupate în recuperare care sunt prevăzute de dreptul național nu permite invocarea, în mod efectiv, a dreptului persoanelor sau al grupului de persoane care solicită repararea prejudiciului pretins cauzat de o încălcare a dreptului concurenței, și anume, în speță, fabricile de cherestea în cauză, și, pe de altă parte, condițiile de exercitare a unei acțiuni individuale prevăzute de dreptul național fac imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea acestui drept la repararea prejudiciului și aduc astfel atingere dreptului lor la protecție jurisdicțională efectivă, această instanță ar trebui să concluzioneze că dreptul național, interpretat în sensul că ar exclude o asemenea acțiune în recuperare, nu îndeplinește cerințele dreptului Uniunii enunțate la punctele 71-75 din prezenta hotărâre.

85 În această privință, trebuie subliniat că, desigur, ținând seama de specificitățile cauzelor care țin de dreptul concurenței și în special de împrejurarea, amintită la punctul 74 din prezenta hotărâre, că introducerea acțiunilor în despăgubire pentru o încălcare a acestui drept necesită în principiu o analiză factuală și economică complexă, existența, în dreptul național, a unor mecanisme care să permită regruparea pretențiilor individuale poate facilita exercitarea dreptului la despăgubire de către persoanele prejudiciate. În special, astfel de mecanisme pot facilita exercitarea unor acțiuni în despăgubire autonome, în susținerea cărora nu există nicio constatare definitivă a unei încălcări de către o autoritate în materie de concurență.

86 Cu toate acestea, complexitatea și costurile procedurale inerente unor astfel de acțiuni în despăgubire nu permit, în sine, să se concluzioneze că exercitarea dreptului la despăgubire în cadrul unei acțiuni individuale ar deveni practic imposibilă sau excesiv de dificilă, ceea ce ar avea drept consecință, în lipsa unor mecanisme de regrupare a pretențiilor individuale ale persoanelor prejudiciate de o încălcare a legislației în materie de concurență, privarea acestora de dreptul lor la protecție jurisdicțională efectivă. Astfel, numai în cazul în care, în urma unei aprecieri a tuturor elementelor de drept și de fapt ale speței, instanța de trimitere ar reuși să identifice că elemente concrete ale dreptului național se opun exercitării acestor acțiuni individuale, aceasta ar putea, dacă este cazul, să ajungă la o asemenea concluzie.

87 Trebuie adăugat că, în cazul în care această instanță ar constata că mecanismul de acțiune grupată în recuperare constituie, în litigiul principal, singura cale procedurală care permite fabricilor de cherestea în cauză să își valorifice în mod efectiv dreptul la repararea prejudiciului pretins legat de înțelegerea în cauză, o asemenea constatare nu ar aduce atingere aplicării dispozițiilor naționale care reglementează, din preocuparea pentru protecția justițiabililor, activitatea prestatorilor unor astfel de servicii de recuperare, în special pentru a garanta calitatea acestor servicii, precum și caracterul obiectiv și proporțional al remunerațiilor percepute de asemenea prestatori și pentru a preveni conflictele de interese, precum și comportamentele procedurale abuzive.

88 În ceea ce privește, în sfârșit, consecințele care trebuie deduse din eventuala constatare de către instanța de trimitere a unei neconformități cu dreptul la protecție jurisdicțională efectivă, din cuprinsul punctelor 60 și 64 din prezenta hotărâre reiese că dreptul la despăgubiri integrale pentru prejudiciul cauzat de o încălcare a legislației în materie de concurență, care a fost codificat la articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2014/104, decurge din efectul direct recunoscut la articolul 101 alineatul (1) TFUE.

89 În plus, Curtea a precizat că articolul 47 din cartă este suficient în sine și nu trebuie să fie precizat prin dispoziții ale dreptului Uniunii sau ale dreptului național pentru a conferi particularilor un drept care să poată fi invocat ca atare [Hotărârea din 17 aprilie 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, punctul 78, și Hotărârea din 20 februarie 2024, X (Lipsa unor motive de reziliere), C-715/20, EU:C:2024:139, punctul 80, precum și jurisprudența citată].

90 Or, principiul supremației dreptului Uniunii impune instanței naționale însărcinate cu aplicarea, în cadrul competenței proprii, a dispozițiilor acestui drept obligația, în cazul în care nu poate să procedeze la o interpretare a reglementării naționale care să fie conformă cu cerințele dreptului Uniunii, să asigure efectul deplin al acestor cerințe în litigiul cu care este sesizată, lăsând neaplicată, dacă este necesar, din oficiu, orice reglementare sau practică națională, chiar și ulterioară, care este contrară unei dispoziții a acestui drept care are efect direct, fără a trebui să solicite sau să aștepte eliminarea prealabilă a acestei reglementări sau practici naționale pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 iunie 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punctele 57 și 58, precum și Hotărârea din 25 ianuarie 2024, Em akaunt BG, C-438/22, EU:C:2024:71, punctul 37 și jurisprudența citată).

91 Prin urmare, în ipoteza vizată la punctul 84 din prezenta hotărâre, instanța de trimitere va trebui mai întâi să stabilească, luând în considerare ansamblul dreptului național și aplicând metodele de interpretare recunoscute de acesta, dacă este posibil să dea dispozițiilor relevante ale RDG o interpretare conformă cu cerințele dreptului Uniunii, fără a efectua însă o interpretare *contra legem* a acestor dispoziții (a se vedea prin analogie Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 52 și jurisprudența citată).

92 În această privință, astfel cum s-a arătat la punctul 79 din prezenta hotărâre, anumite părți din procedura în fața Curții au arătat că dispozițiile naționale în discuție în litigiul principal nu excludeau din oficiu recurgerea la mecanismul acțiunii grupate în recuperare în contenciosul din domeniul dreptului concurenței și erau interpretate de anumite instanțe naționale în sensul că condiționează recurgerea la acest mecanism într-un caz concret de respectare a unor condiții care urmăresc să garanteze calitatea serviciilor furnizate, nivelul adecvat al remunerației prestatorului, precum și lipsa unui conflict de interese în privința acestuia din urmă.

93 Numai în cazul în care nu se dovedește posibilă nicio interpretare conformă, dispozițiile menționate ar trebui lăsate neaplicate de instanța de trimitere (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 ianuarie 2021, Whiteland Import Export, C-308/19, EU:C:2021:47, punctul 63 și jurisprudența citată).

94 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a doua și la a treia întrebare că articolul 101 TFUE coroborat cu articolul 2 punctul 4, cu articolul 3 alineatul (1) și cu articolul 4 din Directiva 2014/104, precum și articolul 47 primul paragraf din cartă trebuie interpretate în sensul că se opun interpretării unei reglementări naționale care are ca efect să împiedice persoanele pretins prejudiciate printr-o încălcare a dreptului concurenței să cesioneze drepturile lor la despăgubire unui prestator de servicii juridice pentru ca acesta să le valorifice, în mod grupat, în cadrul unei acțiuni în despăgubire autonome în măsura în care

– dreptul național nu prevede nicio altă posibilitate de regrupare a pretențiilor individuale ale acestor persoane prejudiciate care să fie de natură să asigure caracterul efectiv al exercitării acestor drepturi la despăgubire și

– exercitarea unei acțiuni în despăgubire individuală se dovedește, având în vedere ansamblul împrejurărilor speței, imposibilă sau excesiv de dificilă pentru persoanele menționate, cu consecința lipsirii acestora de dreptul lor la o protecție jurisdicțională efectivă.

În cazul în care nu poate proceda la o interpretare a acestei reglementări naționale conformă cu cerințele dreptului Uniunii, aceste dispoziții de drept al Uniunii impun instanței naționale să lase neaplicată reglementarea națională menționată.

**Cu privire la cheltuielile de judecată**

95 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

**Articolul 101 TFUE coroborat cu articolul 2 punctul 4, cu articolul 3 alineatul (1) și cu articolul 4 din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene, precum și articolul 47 primul paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene**

**trebuie interpretate în sensul că**

**se opun interpretării unei reglementări naționale care are ca efect să împiedice persoanele pretins prejudiciate printr-o încălcare a dreptului concurenței să cesioneze drepturile lor la despăgubire unui prestator de servicii juridice pentru ca acesta să le valorifice, în mod grupat, în cadrul unei acțiuni în despăgubire autonome care nu este urmarea unei decizii definitive și obligatorii, în special în ceea ce privește stabilirea faptelor, a unei autorități de concurență care constată o asemenea încălcare, în măsura în care**

– **dreptul național nu prevede nicio altă posibilitate de regrupare a pretențiilor individuale ale acestor persoane prejudiciate care să fie de natură să asigure caracterul efectiv al exercitării acestor drepturi la despăgubire și**

– **exercitarea unei acțiuni în despăgubire individuală se dovedește, având în vedere ansamblul împrejurărilor speței, imposibilă sau excesiv de dificilă pentru persoanele menționate, cu consecința lipsirii acestora de dreptul lor la o protecție jurisdicțională efectivă.**

**În cazul în care nu poate proceda la o interpretare a acestei reglementări naționale conformă cu cerințele dreptului Uniunii, aceste dispoziții de drept al Uniunii impun instanței naționale să lase neaplicată reglementarea națională menționată.**

Semnături